Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet

Eduskunnan ympäristövaliokunnan asiantuntijakuuleminen 11.2.2025

Vastaus edustaja Aalto-Setälän kysymykseen siitä, ”miten CAP:in uudsituksessa tullaan huomioimaan ja pyrkimään eroon suomalaisen maatalouden lannoitetuontiriippuvuudesta ja erityisesti lannoitteiden tuonnista Venäjältä?”

Lannoiteomavaraisuuden lisääminen ja Venäjäriippuvuuden vähentäminen ei tapahdu hetkessä ja helposti. Jos Venäjän lannoitteista halutaan eroon lyhyellä aikavälillä, se ei ratkea pelkkien orgaanisten lannoitteiden avulla. Vaikka laskennallisesti erilaisista orgaanisista virroista saataisiinkin lähes 90 % ruuantuotannon tarvitsemasta fosforista, on aivan kaiken kierrätysravinteen hyödyntäminen mahdotonta. Kierrätysasteen lisäykseen on kyllä mahdollisuutta ja tarvetta edelleen. Kierrätetyn lannoitetypen saanto biomassoista voi olla parhaimmillaan noin 1/3 tarpeesta ja biologisella typensidonnalla viljelyssä voidaan saada siihen myös lisäystä.

Lannoiteomavaraisuuden lisääminen ja Venäjäriippuvuuden vähentäminen tarkoittaisi, että orgaanisten lannoitteiden lisäksi eurooppalaista ja muualta maailmasta tuotujen lannoitteiden valmistusta tulisi edistää. Tähän tähtää komission asetusluonnos, jolla nostettaisiin Venäjältä ja Valko-Venäjältä peräisin olevien typpilannoitteiden tulleja asteittain eurooppalaisen tuotannon lisäämiseksi ja siten huoltovarmuuden turvaamiseksi (Register of Commission Documents - COM(2025)34). Tämä tarkoittaisi panostuksia mineraalilannoitteiden raaka-ainetuotantoon, kaivosteollisuuteen ja energiantuotantoon. Typpilannoitteiden tuottaminen on hyvin energiavaltaista. Nämä eivät ole CAP:illa toteutettavissa olevia asioita.

Voimassa olevassa CAP:in kansallisessa suunnitelmassa orgaanisten ravinteiden hyödyntämistä viljelyssä edistetään ympäristökorvausten kiertotalouden edistämisen toimenpiteellä, jossa korvataan orgaanisten aineiden käytön levityskustannuksia. CAP:issa tuetaan myös investointeja lannan separointiin ja lantavarastoihin, mikä helpottaa lannan ravinteiden hyödyntämistä. Lisäksi tuetaan investointeja täsmäviljelyn mahdollistaviin koneisiin. CAP:in keinovalikoimaan kuuluvat myös viherlannoitusnurmien tukeminen, luonnonmukaisen tuotannon tukeminen sekä peltomaan kasvukuntoa parantavien maanparannuskasvien viljelyn tukeminen.

Tulevasta CAP:ista ja siihen tehtävistä toimenpidevalinnoista on liian aikaista sanoa, mutta tarve asian edistämiseen on varmasti olemassa jatkossakin.

CAP:in lisäksi orgaanisten lannoitteiden tuotantoa ja käyttöä edistetään ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelman tki- ja investointitoimilla (jonka rahoitus nyt merkittävästi vähenemässä) sekä ravinnekiertotuen ja valmistelussa olevan ”teknologianeutraalin” ravinnekiertotuen tukitoimilla. Lisäksi erilaiset typensitojakasveihin/palkokasveihin liittyvät hankkeet lisäävät alan osaamista ja tietoa, vaikka eivät suoraan ole ravinneomavaraisuuteen liittyviä.

Luken Maatalouden typpihaaste -synteesiraportissa luetellaan useita potentiaalisia ja vähemmän potentiaalisia uusia teknologioita Venäjäriippumattomaan typpituotantoon. Lisäksi lyhyellä aikavälillä Venäjältä tulevan tuonnin korvaavana vaihtoehtona on ammoniakin ja lannoitteiden tuonti muilta markkinoilta. Tämä ei kuitenkaan ole täysin kestävä ratkaisu, koska globaalissa markkinahäiriössä hintaheilahtelut ovat edelleen riskinä markkinoiden niukkuuden vuoksi. Luke toteaakin tuossa raportissa mm.: ”Perinteiseen teknologiaan nojaten yksistään ei voida ratkaista typpilannoitteisiin liittyvää huoltovarmuutta, koska ammoniakin valmistamiseen tarvitaan vetyä, joka on tähän saakka saatu fossiilisista lähteistä, pääasiassa maakaasusta. Vedyn valmistamiseen on kuitenkin olemassa muitakin menetelmiä. Näitä menetelmiä on kehitetty ilmastotavoitteiden vuoksi jo ennen nyt

syntynyttä geopoliittista kriisiä, koska maakaasuun (käytännössä metaaniin) perustuvassa teknologiassa syntyy hiilidioksidipäästöjä. Keskeisimpiä vaihtoehtoja ovat elektrolyysi, jonka ekologisuus riippuu ennen kaikkea siinä käytettävän sähkön ekologisuudesta, sekä Birkeland-Eyde-prosessi, jossa valokaaren avulla tuotetaan ilman typestä ja hapesta nitraattia ja nitriittiä, sekä sen kehittyneemmät, vähemmän energiaa kuluttavat versiot.” Lannoitetuontiriippuvuuden vähentäminen linkittyy myös vetytalouteen yleisesti. Sitä pitäisi pitää enemmän esillä teollisuuspoliittisissa keskusteluissa esim. TEM:in kanssa.

Viime syksynä julkaistussa Valtioneuvoston päätöksessä huoltovarmuuden tavoitteista on kirjaus:

- Alkutuotannossa tarvittavien tuontiraaka-aineiden ja -tuotantopanoksien suhteellista osuutta vähennetään mahdollisuuksien mukaan muun muassa valkuaiskasvien tuotantoa ja paikallista energiatuotantoa lisäämällä sekä ravinteiden kierrätystä tukemalla. Lisäksi on turvattava lannoitteiden ja lannoiteraaka-aineiden kansallisen elintarvikehuollon turvaamisen kannalta riittävä saatavuus.

Myös viime vuoden joulukuussa julkaistu Kansallinen mineraalistrategia huomioi lannoitehuoltovarmuuden ja ravinnekierrätyksen.

Kysymykseen, miten Venäjäriippuvuudesta päästäisiin eroon vastaus on: kestävien ja kannattavien maataloustoimien lisäksi ruuantuotannon tuotantopanoshuoltovarmuuden ja maatalouden huomioivien teollisuuspoliittisten linjausten, kiertotalouslinjausten ja mineraalistrategioiden avulla, ei vain kansallisesti vaan EU-tasollakin.